

JACOBIER
INSTITUTION
PHILOSOPHI

B69

J3

V.1

C.1

53369

José Angel Benavides.

1080042609

E#46#99.102

INSTITUTIONES

PHILOSOPHICAE

AVCTORE

FRANCISCO IACQVIER
*ex minimorum Familia, primariarum per
Europam academiarum socio, in lyceo
romano, et in collegio urbano de propa-
ganda fide professore.*

AD VSVM SCHOLAE VALENTINAE.

TOMVS I.

VALENTIAE

IN OFFICINA BENEDICTI MONFORT

M D C C C X V

SUPERIORVM PERMISSV.

FONDO BIBLIOTECA PUBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

53369 39515

B 69

T 3

V. 1

INSTITUTIONES
PHILOSOPHICAE

INSTITUTIONES
PHILOSOPHICAE

INSTITUTIONES
PHILOSOPHICAE

INSTITUTIONES
PHILOSOPHICAE

3339 3339

AVCTOR LECTORI.

III

Mirum fortasse videbitur , quod in tanta institutionum philosophicarum copia , et fere dicam satietate , novum opus ego obtrudere audeam , et meliorem tradendae philosophiae rationem quasi polliceri , qui quidem reprehensioni me facile satisfacturum puto , si huius operis occasionem et scopum exponam . A sapientissimis doctissimisque viris saepe audivi , etiamnum desiderari cultioris philosophiae institutiones , ad theologici studii usum maxime accommodatas . Neque iniustas esse tales querelas inquaque haec desideria , fatebitur quisquis varia , quae hodie existant , vel saltem quae mihi nota sunt , philosophorum operum genera percurret . Et primum quidem eximii non desunt et sublimiores philosophici libri , sed res difficiliores , et eas praesertim , quae ad physicam spectant , continent . Id librorum philosophorum genus magistrorum potius quam tyronum manibus versari debet , neque frequenti saltem auditorum numero accommodatum est . Aliae circumferuntur ,

et quidem plurimae , institutiones philosophicae ad tyronum captum usumque compositae , sed in iis negligitur et saepe contemnitur scholastica methodus , quae quidem si pressius et sine inutili syllogismorum farragine adhibeat, plurimum utilitatis habere potest. Alii institutionum philosophicarum auctores utuntur quidem forma scholastica , sed vanissimas sterilesque speculationes subtilius fusiusque persequuntur. Ex his iam intelligere licet totius operis scopum , quem generatim heic explicabo : in singulis tamen philosophiae partibus distinctam peculiaremque praefationem non praetermissurus.

Philosophia est earum rerum , quae ratione cognosci possunt , scientia. Quatuor habet partes , logicam , metaphysicam , physicam atque ethicam. Prima et ultima , logica nempe et ethica , ad proxim actionemque diriguntur. Logica veri falsique disceptatrix et index , veram sciendi methodum et rationem docet , intelligentiam , qua nihil praestantius a supremo rerum omnium auctore nobis attributum est , excusat , auget ac perficit. Altera vero , ethica scilicet , quid rectum pravumve sit

quid consentiens quidve repugnans aequitati dijudicat , et certa castaque morum doctrina animum a corporis concretione abstrahit , atque a sensuum pestifera dulcedine ad honestatis , officii et virtutis a morem revocat. Metaphysica res omnes a materia secretas et supra fluxam peritramque naturam evectas considerat , Deum ipsum O. M. , spiritusque ob eo creatos contemplatur. Itaque patet , duas illas philosophiae partes , metaphysicam atque ethicam , esse veluti pedissequas sacrae theologiae , quae nulla praestantior est , nulla divinior scientia. Physica mundum hunc adspectabilem totamque corpoream naturam expendit , et ex admirabili illius magnitudine , varietate , pulchritudine atque constantia argumentatur , esse numen potentissimum , sapientissimum , optimum , omnisque philosophiae ac felicitatis principium et finem. Itaque physica ad Dei cognitionem nos ducit , atque hoc nomine plurimum commendari debet illius studium , quod fastidiose traducunt atque adspernantur aliqui praeclarissimae huius scientiae imperiti. Praeterea in rebus theologicis sua etiam utilitate non caret physica ; in ea

enim explicantur sphaerae elementa , ex quibus deinde chronologiae et kalendarii doctrina derivari solet. Hanc autem doctrinam gravissimis nonnullis historiae ecclesiasticae factis breviter interdum illustrabo; has enim institutiones potissimum scribo ecclasticis viris et sacrae theologiae studio-
sis. Omnis igitur nostrae philosophiae summa ad veritatem adsequendam moresque informandos refertur atque dirigitur.

Porro hanc in singulis philosophiae partibus tractandis servabo rationem , ut quae ad mentis facultates perficiendas , ad sacram theologiam intelligendam , ad religionem insinuandam , tuendam atque propagandam conducere possunt , ea omnia diligenter inquiram et accurate pertractem; quae autem sunt exiguae utilitatis , leviter perstringam ; et denique vanas ac futilles quaestiones , vel breviter referam , vel omnino omittam ; hae enim ignorantia non nocent , vel saltem scientem non iuvant magnopere , immo plerumque miseram rixandi cavillandique libidinem ingerunt , et multa nescire magna est pars scientiae. Et certe si virum quemlibet ingenuum altercationes pugnaeque verborum dedecent,

; quanto magis ecclesiasticos viros , quibus gloriiosis est scire bene vinci , quam culpabiliter vincere ? Heic tamen cavendum est , quod faciunt recentiores quidam superciliosi censores ; ne tamquam inutiles omnino reiciantur quaestiones nonnullae , quae tamen in theologia sunt utilitatis maximae; at non raro contingit , quaestiones aliquas non satis clare exponi , et ex illa obscuritate nasci inanissimas logomachias. Id autem curabo diligenter , ut nempe status quaestioneis accurate explicetur , quo facto litem totam evanescere statim manifestum fiet.

Tandem hanc legem religiose servabo , ut vera a falsis , certa ab incertis , perspicua ab obscuris distinguam: ergo in dubiis utriusque partis opinionem , in verisimilibus , quod magis ad verum accedere videbitur exponam. Nec tantum valebit philosophi alicuius auctoritas , ut sine legitima ratione vincat , non enim in hominem aut in hominis figura , sed in solidam probatamque veritatem iurare philosophum decet. Nec illa placere debet philosophia , quae nervis ac corpore destituta , fictitiis ad arbitrium hypothesibus tota fere nititur : talis philosophia , quantumvis elegans , venusta

duimtaxat fabula potest appellari. Ego autem ad veritatem tūtiori via adsequendam hunc in omnibus philosophiae partibus ordinem, quantum fieri potest, constanter persequar, ut nempe res singulas perpetuo et numquam interrupto nexu iungantur, atque una ex alia pendeat, omnesque ex certissimis principiis deducantur. Perpetuus hic rerum ordo veritatis vestigia quasi pendentim demonstrat; ipsamque etiam intelligendi facilitatem conciliat ita, ut tardiora quoque ingenia res difficiliores possint percipere, et naturae suae, ut ita dicam, malignitatem vincere. Haec generatim dicta sint de quatuor philosophiae partibus. Iam superest, ut de logica aliquid specialiter praemittam, de aliis singulis philosophiae partibus convenienti loco sigillatim dicturus.

Pleraque institutiones logicae scholasticam formam omnino praetermittunt, quod quidem antea de singulis philosophiae partibus monueram; institutiones aliae in scholarum cavillationibus longiores sunt. Eximiis praeceptis abundat clarissimi Wolfii logica, geometrarum more accuratissime pectractata; at frequentioribus repetitionibus defatigantur atque

opprimuntur impatientes adolescentum animi. Quia tamen accurata rerum divisio mihi summopere placuit, ita hoc auctore usus sum, ut non solum brevi volume in iis, quae non prohibet sancta religio, ingens opus contraxerim, sed etiam alia addiderim quamplurima, quae ad sacrae theologiae studium, et ad defendendas contra hunc ipsum auctorem sacrosanctae fidei regulas conducunt, non omissionis etiam quaestionibus scholasticis accurata strictaque syllogismorum forma pertractatis, quae quidem in praelaudata logica desiderantur. Tandem affirmare non dubito, in his brevissimis institutionibus comprehendi, quidquid utile in aliis omnibus logicorum libris invenitur; immo non deerunt fortasse intemperantiores critici, quibus nonnulla superflua, et inter scholasticas tricas reiicienda videbuntur.

Neque me reprehendant aliqui, quod nihil novi tradiderim; antiquissima enim sunt et nulli novitati obnoxia raciocinandi praecepta; satis mihi erit, si eam adsecutus fuerim plenam copiosamque brevitatem, quam quidem studiose consecutus sum. Absolutis quattuor philosophiae vo-

luminibus, mole quidem, atque utinam non reipsa, exiguis; ampliorem alium de sublimiori physica adiungam librum, qui quidem an aliquid novi contineat, penes benevolum Lectorem iudicium erit.

Superest denique, ut aliam antea occupem atque depellam reprehensionem omnino quidem iniustum. Auctores aliquos, ex quibus nonnulla aliquando depromere mihi contingit, laudare praetermisi, quod quidem fecissem religiosissime, si in iis invenerissem aliquid novi, verum quum nihil dixerint, nisi quod dictum prius, sola reram non verborum novitas laudanda mihi videtur.

Haec est brevis institutionum philosophicarum explicatio, quas quidem aggressus sum eminentissimi principis Cardinalis Spinellii consilis adiutus, hortamentis excitatus. Utinam Cardinalis doctissimi votis respondeam, et quod exemplo suo facit vir maximus, talem instituerim philosophiam, cuius ope in moribus pietas, in dictis veritas et in toto vitae decursu sapientia praeluceat; ea enim ecclesiasticis praesertim viris profana puerilisque censeri debet philosophia, quae magis discere, quam recte operari docet.

LECTORI.

Salutis M. satis esse salvare
disciplinae studiorum, quod est
liberopatris inter eos agri.
Ego vero illi manete meo Iudicis
opus colligiti fuisse et diversis episcopis
quod amicis meos libenter possit perire.
dicitur

En tibi, L. B., institutiones philosophicas P. Francisci Iacquierii sumptibus Academiae Valentinae nunc primum excusas, atque logicam et metaphysicam in duos tomos ita distributas, ut studiorum methodus, heic iussu regio observanda, commodius executioni mandetur. Iacquierius illustrior fuit inter recentiores philosophos, quam ut eius elogium oporteat in praesentia contexere. Quod si has institutiones repereris ab scholasticis subtilitatibus non omnino expurgatas, id consulto et prudenter ab eo factum fuit. Nimirum quum institutiones scriberet, quo tempore inter ordinis sui alumnos, quibus eas potissimum lucubrabat, scholastica philosophia imperium obtinebat; optima illius mens fuit prudensque consilium, quasi foedus cum scholasticis inire, simulque plurima praestantissima lucubrationibus suis interspergere, ut eos sensim ad meliora studia revocaret. Neque Iacquierium spes fefellit. Plurima enim sui ordinis aliorumque italorum collegia has institutiones amplexata bonam philosophiam hodie colunt. Hispani etiam, quos subtilitatibus scholastici diutius irretitos diffiteri non possumus, ac praecipue

Valentina Minimorum Familia eas avidius alacriusque arripuerunt, ipsoque auctore frugi philosophia inter eos vigerat.

Ego vero pro munere meo Iacquierianum opus, collatis inter se diversis editionibus, a plurimis mendis sphalmatibusque, quibus scatent et extera et valentina exemplaria, purgavi, textumque prava interpunctione foedatum atque obscuratum ita interpunxi et distinxi, ut quam maxima perspicuitate legi possit. Eademque ratione periodis, de quibus suspicio est, depravatas aut mancas ad nos pervenisse, voculas nonnullas aut expuxi, aut diverso charactere notatas addidi, quas ad legitimum auctoris sensum capessendum idoneas existimavi. Parce tamen et modeste id a me factum est, ne in alienam messem falcam mittere videret. Plura fortasse a severioribus indicibus desiderabuntur. In omnibus editionibus legebatur: (*quaest. 2. logic. n. 1.*) *Pythagoras Zenonis discipulus, apertissimo sive typothetarum sive auctoris errore, quem ita emendavi, ut substituerem: Protagoras Zenoni eleati aetate suppar*, neque enim constat Protagoram Zenonis fuisse discipulum. Haec te monitum volui. Alio tute ipse observabis, ex quibus facile intelligas, editionem nostram ceteris omnibus praferendam. Vale.

INDEX.

CAPVT I. *De philosophia universim considerata.* Pag. i

CAPVT II. *De methodo disputandi.* ii

PARS I. PHIL. LOG. SEV PHIL. RAT.

QVAEST. I. *De natura logices.* 19

QVAEST. II. *De logicae artificialis utilitate et necessitate.* 27

QVAEST. III. *De mentis operationibus et partibus logicae.* 34

PARS I. LOGICES. DE PERCEPT.

CAPVT I. *De idearum origine et natura.* 42

CONCLVS. Plures habemus ideas pure intellectuales, quarum alias facili rationis usu adquirimus, ac proinde dantur ideae innatae secundum praemissam definitionem. 49

CAPVT II. *De idearum sive notionum differentia.* 60

ARTIC. I. *De formali idearum differentia.* ib.

ARTIC. II. *De materiali idearum differentia.* 65

ARTIC. III. *De universalibus, et distinctio- ne graduum metaphysicorum.* 74

QVAEST. I. *Vtrum existat aliquod universale in rebus ipsis independenter a mente.* 83

CONCLUSIO. Praeter voces et ideas sunt vel esse possunt in ipsis individuis quaedam naturae communes ante omnem mentis operationem, non quidem formaliter, sed tantum fundamentaliter. 85

QVAEST. II. Quomodo gradus metaphysici in eodem individuo distinguantur. 90

CONCLUSIO. Gradus metaphysici unius et eiusdem simplicis essentiae non distinguuntur formaliter ex natura rei; plurimi tamen distinguuntur virtualiter, seu cum fundamento.

CAP. III. De notionum signis et explicatione. 93
ARTIC. I. De notionum signis. ibid.

QVAEST. I. An voces sunt signa arbitraria. 106

CONCLUSIO I. Voces sunt signa arbitraria, tum cogitationum nostrarum, tum ipsarum rerum. ibid.

CONCLUSIO II. Plures sunt in variis linguis voces, quae praeter primariam seu principalem significationem, aliam ex usu habent accessoriā, quae sunt obscenae vel impudentes, aut contra honestae et verecundae.

QVAEST. II. De vocabulorum usu. 111
ARTIC. II. De definitione. 113

ARTIC. III. De divisione. 129
134

PARS II. LOGICAE.

CAP. I. De natura iudicij et propositionis. 138

CONCLUSIO I. Iudicium est simplex actus mentis, ex pluribus notionibus minime compositus. 140

CONCLUSIO II. Actus iudicij ad intellectum potius quam ad voluntatem pertinere videtur. 144

CAPUT II. De materiali iudiciorum differentia. 147

ARTIC. I. De propositionibus universalibus, particularibus et singularibus. ibid.

ARTIC. II. De iudiciorum et propositionum affectionibus. 156

CAPUT III. De formali iudiciorum differentia. 171

ARTIC. I. De veritate et falsitate propositionum. ibid.

CONCLVS. Propositionum contradictiarum altera est necessario vera, altera necessario falsa, vi tamen contradictionis, neutra est definite vera, aut definite falsa. 173

ARTIC. II. De propositionibus indemonstrabilibus, demonstrativis, theoreticis et practicis. 177

PARS III. LOGICAE.

CAPUT I. De syllogismo. 185

ARTIC. I. De generalibus syllogismorum regulis. ibid.

ARTIC. II. De regulis syllogismorum speciabilis. 193

ARTIC. III. *De variis argumentandi generibus.*

CAPVT I. *De vero a falso, et certo ab incerto per ratiocinationem secernendo.*

207

ARTIC. I. *De vero et falso, ac utriusque criterio.*

ibid.

CONCLVSIO. *Ad verum a falso discernendum sufficiunt regulae logicae, nec alio veritatis criterio opus est.*

221

ARTIC. II. *De certo, incerto, atque probabili.*

227

ARTIC. III. *De scientia, opinione et fide.*

235

CONCLVSIO. *Scientia, fides et opinio possunt esse simul in eodem intellectu de eodem obiecto per diversa media seu motiva.*

249

ARTIC. IV. *De errore variisque argumentationum fallaciis.*

252

ARTIC. V. *De praecipuis errore causis.*

258

PARS IV. LOGICAE. DE METHODO.

CAPVT I. *De methodo inventionis.*

267

ARTIC. I. *De methodo legendi seu studendi.*

ibid.

ARTIC. II. *De methodo inventiendi proprio marte veritatem.*

275

ARTIC. III. *De usu hypotheseon.*

283

CAPVT II. *De methodo synthetica.*

288

ARTIC. VNUS. *De methodo doctrinae, seu veritatem inventam exponendi.*

ibid.

INSTITVTIONES PHILOSOPHICAE.

PROOEMIVM.

CAP. I.

De philosophia universim considerata.

Hilosophia, si graecum nomen interpretetur, nihil aliud est, quam φιλα της σοφias, sive amor, et studium sapientiae. Nominis sapientiae intelligebant veteres rerum divinarum, et humanorum, causaramque, quibus eae res continentur, scientiam. Ab alii sapientia dicitur rerum sublimiorum notitia, vel etiam animi ad recte sentiendum, recteque agendum dispositio.) In huius nominis interpretatione philosophicae modestiae exemplum reliquit Pythagoras, qui a Leontio rege, an sapiens esset, interrogatus, nominis fastum respuens, respondisse fertur: se non esse sapientem, sed philosophum seu sapientiae studiosum. Iam vero relicta graeci nominis etymologia, philosophiae nomine intelligi solet cognoscere.

Tom. I.

A